

Giriş

Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Montreal Protokolü uyarınca, ülkeler kontrollü Ozon Tabakasını İncelten Maddeler (OTİM) aşamalı olarak kaldırmayı taahhüt ederler ve Kigali Değişikliğini hali hazırda onaylamış olan ülkeler, kontrol edilen hidroflorokarbonları (HFC'ler) belirli takvimlere göre aşamalı olarak azaltmayı taahhüt ederler. Ülkelerin bu taahhütleri uygulamasının temel yollarından biri, bu kontrollü maddelerin ithalat ve ihracatının izlenmesi ve kontrol edilmesidir. Yasadışı ticaret yollarıyla kimyasallar ülkeye girmişse veya ulusal kontrollere (kotalar ve lisanslama sistemleri, ambalajlama, etiketleme ve taklitler hakkındaki mevzuat gibi) aykırı şekilde ithal etme girişimleri varsa, ülke, OTİM veya HFC'lere el konulması durumu ile başa çıkmak durumunda kalabilir. Ulusal yasalar ve ithalat / ihracat lisanslama sistemi hükümleri, ele geçirilen OTİM veya HFC'lere ne olacağını belirtebilir.

Bu bilgi sayfası kontrollü OTİM'e odaklanmaktadır, ancak seçenekler HFC'ler için de büyük ölçüde geçerli olabilir. Gümrük ve icra daireleri, el koymalardan haberdar etmek ve ele geçirilen kimyasallara ne olacağına karar vermede rehberlik amacıyla Ulusal Ozon Birimi (NOU) ile koordine olmalıdır. En uygun seçenek doğal olarak OTİM'in ele geçirildiği / el konulduğu ve ülkeye özgü duruma ve maliyetlere bağlı olacaktır. Aşağıdaki tablo beş ana seçeneği özetlemektedir. Bunlar hakkında daha ayrıntılı bilgi ilerleyen sayfalarda verilmektedir

Ana Seçeneklere Genel Bakış

Seçenekler	Uygulanabilirlik*	
	Gümrük İşlemleri Sırasında El Konmuş (yani ithal edilmemiş)	İç Pazarda El Konmuş (yani ithal edilmiş)
1) Reddetme/ geldiği ya da ihraç eden ülkeye geri gönderme	Evet	Hayır
2) Açık Artırma – Uygun şirkete satma/piyasaya sürme [†]	Evet	Evet
3) Ülke içinde onaylanmış tesiste imha etme	Evet	Evet
4) İmha edilmek üzere ihrac etme	Evet	Evet
5) Gümrük deposunda saklama	Evet	Evet

*Ulusal duruma bağlıdır † Söz konusu miktar yine de ülke kotası içinde kalacaksa

1) Reddetme/ geldiği ya da ihrac eden ülkeye geri gönderme

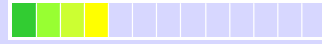

Bu seçenek, gönderimi menşe ülkesine veya ihracat eden ülkeye geri göndermeyi içerir. Gönderim bedeli ithalatçı tarafından karşılanmalıdır (mümkünse). Bu seçenek, ele geçirilen / el konulan OTİM ile uğraşmak zorunda kalmadan ülke (NOU ve gümrük) yükünü ortadan kaldırır. Ulusal düzenlemelere ve gümrük kurallarına bağlı olarak bu uygulanabilir bir seçenek olabilir. Bir dizi konunun dikkate alınması gerekir:

- Reddetmenin/geri göndermenin bedelini kim karşılıyor?
- Gümrük, ithalatçıyı yargılayabiliyor mu?
- İhrac eden ülke geri gönderilen gönderiyi Kabul edecek mi?
- Orijinal ihrac ülkesi ya da menşe ülkesi biliniyor mu?
- Geri gönderilen gönderi takip edilebiliyor mu?
- Malların yeniden kaçak olarak gönderilmesi riski var mı?

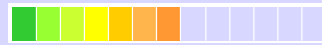
Sonuç

Gerekli iş/yük:

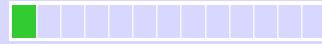
Düşük ila orta

Çevresel sonuçlar:

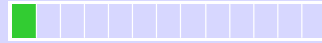
Orta

Maliyet:

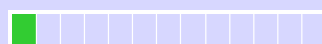
Düşük (geri gönderim masrafı karşılanmıyorsa)

Karmaşıklık:

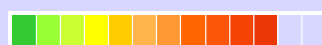
Düşük

Ulusal tüketime etkisi:

Ulusal tüketimi etkilemez

Riskler

- Orijinal ihracat ülkesi bilinmemeyebilir
- Nakliye masraflarının karşılanması gerekebilir
- Gönderi başka yere yönlendirilebilir ya da yasadışı şekilde gönderilebilir

2) Açık Artırma, Uygun şirkete satma/piyasaya sürme

El koyma işleminin açık artırılması veya satılması (eğer ithalat koşulları karşılanmıyorsa ve ilgili miktar hala ülke kotasının içinde olacaksa), kullanımı OTİM'in ek üretimini engelleyebiliyorsa, en çevreye duyarlı seçenek olacaktır. Ek fayda, hükümetin açık artırmadan gelir elde etmesidir. Açık artırma sadece piyasa için uygun silindirlere doğru etiketlenmiş ve test edilmiş maddeler için mümkün olacaktır. Madde uygun olmayan silindirlere ise, kabul edilebilir (normalde doldurulabilir) silindirlere aktarılabilir.

Yanlış etiketlenmiş veya kontamine olmuş soğutucu akışkanların imha için gönderilmesi veya Gümrük tarafından saklanması tavsiye edilir. Sadece uygun alıcılar bu tür bir açık artırmaya katılabilir ve Montreal Protokolü taahhütlerine uygun olarak ülkede yeterli kota bulunması zorunludur. Yerel düzenlemelere bağlı olarak, dış / yabancı ülkelerin açık artırmaya katılmaları mümkündür. Tamamlandığında, açık artırma miktarının ülkenin rapor edilen ithalatının bir parçası olarak sayılacağını veya yabancı bir alıcıya satıldığında ihracat olarak rapor edilmesi gerektiğini belirtmek önemlidir.

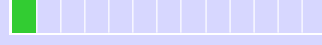
Sonuç

Gerekli iş/yük:

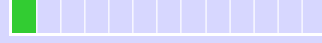
Orta ila Yüksek

Çevresel sonuçlar:

Düşük

Maliyet:

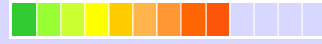
Düşük (gelir elde edilmeli)

Karmaşıklık:

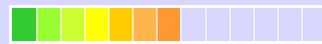
Orta (açık artırma uluslararası alıcıları içeriyorsa karmaşıklık önemli ölçüde artar)

Ulusal tüketime etkisi:

Miktar ulusal tüketime eklenmeli, yabancı alıcıya satılırsa bir ihracat olarak raporlanmalı.

Riskler:

Hazırlıklar ve lojistik önemli iş yükü gerektirebilir.

3) Ülke İçinde Onaylanmış Tesiste İmha Etme

Ele geçirilen malın açık artırması veya reddedilmesi mümkün değilse, imha potansiyel bir seçenektir. İmha sürecinin maliyeti, kurtarma, toplama ve nakliye gibi lojistik maliyetine ek olarak yüksek olabilir (kg başına 10 ABD doları - 50 ABD doları). Mümkünse, maliyet yasa dışı ithalatçı / mal sahibi tarafından karşılanmalı ve böyle bir gereklilik ulusal mevzuata dahil edilmelidir. Ek bir büyük zorluk, gelişmekte olan ülkelerin çoğunda yerel imha tesislerinin bulunmamasıdır (bir sonraki bölüme bakın).

İmha teknolojisinin Montreal Protokolü tarafından onaylanmış olması önemlidir. (onaylanmış teknolojiler için bakınız: 2018 TEAP Report, Supplement to the April 2018 Decision XXIX/4 TEAP Task Force Report on Destruction Technologies for Controlled Substances²).

OTİM imha edilirse, ulusal ithalattan düşülebilir. Ancak, orijinal ithalatın yine de bir "ithalat" olarak raporlanması gerekeceğini belirtmek önemlidir.

Sonuç

Gerekli iş/yük:		Yüksek
Çevresel Sonuçlar:		Düşük ila orta (onaylanmış imha tesisi kullanılırsa)
Maliyet:		Yüksek
Karmaşıklık:		Orta-yüksek
Ulusal tüketime etkisi:		Miktar, ulusal tüketimden düşülebilir *
Riskler:		Lojistik ile ilgili karmaşıklık

* Not: Orijinal ithalat yine de bir "ithalat" olarak raporlanmalıdır.

4) İmha Etmek Üzere İhraç Etmek

Ülkede imha tesisi yoksa, bir seçenek de el konan malları komşu bir ülkeye veya uygun onaylı imha teknolojilerinin mevcut olduğu uzak başka bir ülkeye ihraç etmektir. Nakliye maliyetleri vb. nedeniyle maliyetlerin yukarıdaki seçenekten oldukça yüksek olması muhtemeldir. Yine, maliyetin gönderi ithalatçısı / sahibi tarafından karşılanması gerekir. Bu, sevkiyatın imha için ithalatına izin verilmesi için diğer ülke ile koordinasyonu içereceği için daha kapsamlı bir süreçtir.

Bazı ülkelerdeki düzenlemeler nedeniyle bazı kısıtlamalar ve gereksinimler olabilir (örn. Basel Sözleşmesi³ gereklilikleri, tek kullanımlık silindirlere yasaklar, vb.). Sevkiyat, imha tesisine giden yolda diğer ülkelerden geçerse, bu ülke / ülkelerle de uygun koordinasyon gerekecektir.

Sonuç

Gerekli iş/yük:		Yüksek
Çevresel Sonuçlar:		Düşük ila orta (Onaylanmış imha tesisi kullanılırsa)
Maliyet:		Yüksek/çok yüksek
Karmaşıklık:		Yüksek (imha için ihraç edildiğinde karmaşıklık önemli ölçüde artar)
Ulusal tüketime etkisi:		Miktar, "ihraç" olarak raporlanabilir*
Riskler:		İmha için ihraç edildiğinde ek iş/karmaşıklık.

* Not: Ülkeye girmiş ve sonra ihraç edilmişse. Orijinal ithalat yine de bir "ithalat" olarak raporlanmalıdır.

5) Gümrük Deposunda Saklama

Ele geçirilen malın depolanmasında dikkate alınan son seçenek belki de en az tercih edilen, ancak en sık uygulanan yöntemdir. Diğer seçenekler için lojistik çözümler, depolama kısa vadede gereklidir. Lakin bu, menşe ülkeye veya ihracatçı ülkeye geri gönderirken veya açık artırmanın uygulanabilir bir seçenek olduğu durumlarda genellikle varsayılan seçenek olarak görülür. Genellikle lojistik açısından en az çabayı gerektirir ve kısa vadeli bir çözüm olarak daha basittir.

Bununla birlikte, uzun vadede aşağıdakilerden dolayı önemli bir zorluk haline gelebilir:

- Silindirelerin bozulması/soğutucu kaçağı
  - Gümrük deposundaki depolama alanında değerli yer kaplaması
  - Depolama maliyeti
- Depolama tesisi gümrük yetkisi altındaysa (yani ülkeye resmi olarak girmemişse), bir ülkenin ithalatı olarak sayılmaz.

Sonuç

Gerekli iş/yük		Düşük
Çevresel Sonuçlar		Kısa vadede düşük Uzun vadede yüksek
Maliyet		Düşük ila orta (depolama maliyetleri)
Karmaşıklık		Düşük
Ulusal tüketime etkisi		Ulusal tüketimi etkilemez
Riskler		<ul style="list-style-type: none"> • Geçici bir çözüm • Uzun vadeli depolama pahalı olabilir • Silindireler bozulması • Soğutucu gazların sızması

Sonuçlar

Ele geçirilen OTİM (veya HFC) ile nasıl başa çıkılacağına karar verirken, bu bilgi föyünde kısaca açıklandığı gibi dikkate alınması gereken birçok faktör vardır. Ele geçirilen kimyasallarla ne olacağına karar vermede ortak bir yaklaşımın benimsenebilmesi için NOU'nun, Gümrük ve icra kurumları ile koordineli olması tavsiye edilir. En uygun seçenek doğal olarak ülkeye özgü duruma, OTİM'in ele geçirildiği / el konulduğu maddelerin tipine ve durumuna, uygun bir imha tesisinin mevcudiyetine ve maliyetlere bağlı olacaktır. Sevkiyat imha için iade veya ihraç edilecekse, alıcı ülke ile iyi bir koordinasyon gereklidir. Tabii ki yasadışı ve 'istenmeyen' ticareti engelleyerek ele geçirilen OTİM ile uğraşmaktan kaçınmak tercih edilir.

OTİM'de yasadışı ticareti önlemek için ulusal ve bölgesel / küresel düzeyde ihtiyat ve işbirliği gerekmektedir. Ülkelere yasadışı ve istenmeyen OTİM ithalatının izlenmesi ve önlenmesinde yardımcı olacak etkili ve pratik bir araç, UNEP OzonAction tarafından yönetilen Gayri Resmi Önceden Bilgilendirilmiş Onay mekanizmasıdır (iPIC)⁴.

OzonAction, ele geçirilen OTİM ile başa çıkmada en iyi seçenek ve yaklaşımı göz önünde bulundurmaları için geliştirmekte olan ülkelere ek bilgi ve yardım sağlayabilir. Bölgesel Ağ toplantıları da ülkelerin bu konudaki deneyimlerini paylaşmaları için iyi bir platformdur.

Daha fazla yardım için lütfen OzonAction Uyum Yardım Programı Bölge Koordinatörünüzle iletişime geçmekten çekinmeyin.

Janusz Kozakiewicz, Polonya'nın bu dokümanı incelemedeki yardımına teşekkür ederiz.

Referanslar

1. Preliminary Report for the Second Phase of the Evaluation of the Refrigeration Servicing Sector, Executive Committee of The Multilateral Fund for the Implementation of the Montreal Protocol, UNEP/OzL.Pro/ExCom/81/7 <http://www.multilateralfund.org/81/English/1/8106c1.pdf>
2. 2018 TEAP Report, Supplement to the April 2018 Decision XXIX/4 TEAP Task Force Report on Destruction Technologies for Controlled Substances https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=2ahUKEwi9t-iiOXIAhVR8uAKHb95D_QQfjACegQIBRAC&url=http%3A%2F%2Fconf.montreal-protocol.org%2Fmeeting%2Foewg%2Foewg-40%2Fpre-session%2Fbackground-documents%2FTEAP-DecXXIX4-TF-Supplemental-Report-May2018.pdf&usq=AOvVaw2kNZe-oqA0Wtw8CqP9tJPF
3. The Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal
4. Prior Informed Consent mechanism (iPIC) <https://www.unenvironment.org/ozonaction/resources/ipic/ipic-informal-prior-informed-consent>